
WYDAWNICTWA

Recenzje

Recenzja książki Eleonory Sapii-Drewniak pt. *Stefania Mazurek. Biografia pedagogiczna*, Opole 2011: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, ss. 282

DOI: 10.14746/bhw.2014.32.10

W 2011 r. nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Opolskiego ukazała się książka autorstwa Eleonory Sapii-Drewniak pt. *Stefania Mazurek. Biografia pedagogiczna*. Prof. zw. dr hab. Eleonora Sapia-Drewniak jest profesorem w Instytucie Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Opolskiego, kierownikiem studiów doktoranckich z pedagogiki. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się wokół problematyki historii wychowania, a w szczególności historii edukacji dorosłych i współczesnych problemów andragogiki.

Autorka, podejmując się napisania tej książki, chciała ocalić od zapomnienia postać Stefani Mazurek, wspaniałej nauczycielki, patriotki zaangażowanej w pracę pedagogiczną, wychowawczą oraz ukazać jej aktywność społeczną i publicystyczną w zakresie organizowania oświaty dorosłych na Opolszczyźnie i Górnym Śląsku. Zgodzę się ze stwierdzeniem Autorki, że: *w czasach zdominowanych przez media elektroniczne, bezpośredni kontakt nauczyciela z uczniem jest coraz bardziej ograniczany [...] trzeba przybliżyć postaci wychowawców i nauczycieli, którzy posiadali Dawidową „duszę nauczycielską” determinującą ich pracę pedagogiczną i wychowawczą. Niewątpliwie do takich osób należała dr Stefania Mazurek, która pracy nauczycielskiej nie traktowała tylko jako zawodu – ona była dla niej powołaniem* (s. 9).

Do napisania niniejszej biografii Autorka wykorzystała liczne źródła archiwalne znajdujące się w Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Archiwum Miasta Stołecznego Warszawy, Archiwum Państwowym w Katowicach, Archiwum Państwowym w Opolu, w Instytucie Śląskim w Opolu, w Oddziałach Instytutu Pamięci Narodowej we Wrocławiu i w Katowicach, Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, a także publikacje Stefani Mazurek oraz wspomnienia jej studentów, uczniów i współpracowników.

Struktura publikacji przedstawia się niezwykle przejrzystie, przyjęto w niej układ chronologiczno-problemowy, której zakres chronologiczny wyznaczają daty narodzin i śmierci Stefani Mazurek. Ponadto praca została wzbogacona licznymi zdjęciami z życia prywatnego i zawodowego nauczycielki.

Praca składa się z sześciu rozdziałów, wstępu i zakończenia. W pierwszym rozdziale Autorka charakteryzuje dzieciństwo i lata szkolne Stefanii Mazurek, głównie koncentrując się na środowisku rodzinnym jej matki, w którym to nieustannie przypominano najmłodszemu, że są Polakami i będą nimi zawsze, niezależnie od zmieniającej się sytuacji politycznej. Autorka podkreśla, że wychowanie rodzinne miało ogromny wpływ na ukształtowanie się systemu wartości Stefanii, dla której najważniejsze było umiłowanie prawdy, poszanowanie drugiego człowieka, zamiłowanie do pracy społecznej i aktywne angażowanie się w pracę polskich organizacji patriotycznych. Następnie Autorka przedstawia szkolne losy Stefanii Mazurek, począwszy od szkoły niemieckiej powszechnej, przez szkołę średnią w Brakel w Westfalii prowadzoną przez siostry dr Notre Dame, do polskiej klasy seminaryjnej w Poznaniu, gdzie uzyskała uprawnienia nauczycielskie do prowadzenia pracy dydaktycznej w zakresie języków obcych. W rozdziale pierwszym przedstawione zostały również pokrótce sylwetki rodzeństwa Stefanii: braci Wilhelma i Alfonsa oraz siostry Ireny, którzy również zdobyli wykształcenie pedagogiczne i pracowali w szkolnictwie górnośląskim w okresie międzywojennym i powojennym. Ostatnia część rozdziału poświęcona jest edukacji Stefanii Mazurek na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, gdzie uzyskała absolutorium w 1927 r., a w 1932 r. pierwsza Górnoślązaczka – stopień naukowy doktora.

W kolejnym rozdziale znajdziemy informacje na temat pracy dydaktycznej w II Rzeczypospolitej. Autorka opisuje aktywność Mazurkówny w organizowaniu pracy oświatowej i kulturalnej w Siemianowicach w okresie przedplebiscytowym, a także jej zaangażowanie jako nauczycielki w żeńskie szkolnictwo średnie na Górnym Śląsku, m.in. w Miejskim Gimnazjum Żeńskim w Mysłowicach i Miejskim Gimnazjum Żeńskim w Królewskiej Hucie. Ponadto zwraca uwagę na działalność pozaszkolną Stefanii Mazurek, która była aktywna w Towarzystwie Czytelni Ludowych, Federacji Kobiet, Towarzystwie Nauczycieli Szkół Wyższych oraz włączała się w organizowanie Koła Neofilologów na Górnym Śląsku. W czwartej części rozdziału drugiego opisano jej pracę jako kierownika ośrodka metodycznego języka angielskiego i niemieckiego dla terenu Śląska, której celem było doskonalenie warsztatu metodycznego nauczycieli języków obcych. W ostatniej części tego rozdziału przedstawiono aktywność zawodową w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Warszawie jako wizytatorki ministerialnej w zakresie języka niemieckiego.

W rozdziale trzecim ukazane zostały lata okupacji, które Stefania spędziła w Warszawie, angażując się w tajne nauczanie zarówno w szkolnictwie średnim, jak i zawodowym. Była również organizatorką tajnego Pedagogium Ziem Zachodnich, kształcącego przyszłe nauczycielki do pracy w powojennej Polsce. Treść rozdziału wzbogacają listy absolwentek tajnych kompletów, m.in. listy uczennic Stefanii Mazurek z archiwum rodzinnego E. J. Ziembików, które pokazują, jak szczególnym szacunkiem ją darzyły. [...] *to zajęcie się mną – jak napisała – w tych ciężkich dla mnie latach przez Panią Stefanię, uratowało całe moje życie. Kierunek pedagogiczny był celem mojego życia. Ponadto jej zawdzięczam, że w ogóle przetrwałam te ciężkie czasy* (s. 96).

Rozdział czwarty przedstawia działalność Stefanii w okresie powojennym na Śląsku Opolskim w charakterze Wizytatorki Ministerstwa Ziem Odzyskanych i organizatorki

liceum repolonizacyjnego dla dorosłych w Opolu. Autorka opisuje jej zaangażowanie w organizację nauczania oraz repolonizację młodzieży i dorosłych w nowych rejonach państwa polskiego oraz zwraca uwagę na fakt, że *mimo wielu niedogodności, jakie napotykała, do swoich obowiązków podchodziła z ogromnym entuzjazmem. Regiony wizytowane przez nią bardzo ucierpiały w trakcie działań wojennych i były zdewastowane. Przyjeżdżając do zniszczonych miejscowości, spotykała żebrzące dzieci, proszące o chleb lub jakiś grosz* (s. 103). Tekst rozdziału wzbogacają wspomnienia Stefanii Mazurek, dla której najważniejszym zadaniem w pierwszym okresie wykonywania obowiązków wizytatorki, była opieka nad osieroconymi dziećmi.

W rozdziale piątym Autorka przedstawia Stefanię Mazurek jako nauczycielkę dorosłych. Opisuje jej zaangażowanie w pracę w Liceum dla Pracujących w Opolu, w Liceum korespondencyjnym i Wyższej Szkole Pedagogicznej. Rozdział ten kończy się opisem ostatnich dni życia Stefanii, na zasłużonej emeryturze. Autorka zwraca uwagę na fakt, że Stefania Mazurek, która całe życie służyła ojczyźnie najlepiej jak mogła, nie została nigdy właściwie i adekwatnie do zasług doceniona. Potwierdzeniem tego są słowa pisarza Zbyszko Bednorza, cytowane przez Autorkę, który opisał ceremonię pogrzebu Stefanii Mazurek: *Ale – wiemy – toć prawdziwe wartości człowieka, te które są w Bogu złożone, w poświęceniu dla drugich, żarliwej i wiernej służbie narodowi, nie giną nigdy, mają swoje nieprzemijające trwanie [...] Funkcjonują w zbiorowej pamięci i to nie na zasadzie jakiegoś, choćby najwyższego odznaczenia przypiętego do piersi za życia, czy do poduszki w akcie pośmiertnej dekoracji* (s. 194).

Ostatni rozdział ukazuje udział Stefanii Mazurek w życiu społecznym i naukowym Opolszczyzny oraz jej dorobek naukowy i publicystyczny. Sapia-Drewniak przedstawia kilka publikacji tej Autorki, ale szczególną uwagę zwraca na pracę zatytułowaną *Z dziejów polskiego ruchu kobiecego na Górnym Śląsku w latach 1900-1907*, która miała charakter pionierski w tej dziedzinie, ponieważ tematy związane z aktywnością polityczną, oświatową czy społeczną kobiet nie były wówczas przedmiotem wielu publikacji, a wręcz traktowano je incydentalnie. W rozdziale tym scharakteryzowana została również druga zwarta publikacja Stefanii Mazurek pt. *Z dziejów tajnej oświaty polskiej na Śląsku Opolskim w latach II wojny światowej*, która jest efektem jej współpracy z Zakładem Oświaty i Wychowania Instytutu Śląskiego. W podsumowaniu rozdziału Sapia-Drewniak podkreśla, że: *Mimo wielu niedomówień, pobieżnego traktowania omawianej problematyki, przygotowane przez dr Stefanię Mazurek prace są wartościowe poznawczo z punktu widzenia historii wychowania* (s. 210). Ponadto inspirują do dalszych poszukiwań badawczych.

Pracę wieńczy Aneks zawierający przedruki artykułów autorstwa Stefanii Mazurek z różnych okresów jej życia, publikowane w czasopiśmie lokalnych. Są one znane mniejszemu gronu odbiorców, ale mogą stać się inspiracją do dalszych badań dotyczących działalności oświatowej na Górnym Śląsku.

Olga Zamecka-Zalas

